

HISTORY NOW

Det förflutnas närvaro i samtida fotografi

Midlanda konsthall 30 augusti – 26 oktober 2003

Marcelo Brodsky, Miriam Bäckström, Magnus Bårtås, Willie Doherty, Carl Johan Eriksson, Alfredo Jaar, Maria Miesenberger, Zineb Sedira, Carrie Mae Weems, Sue Williamsson, Jasmila Zbanic.

Ett yttrande som härrör från den tjeckiske filosofen Vilém Flusser går ut på att se den historiska utvecklingen utifrån revolutionerande förändringar. Hypotesen som Flusser lägger fram förutsätter att sedan den mänskliga civilisationens uppkomst har två genomgripande vändpunkter skett.

Den första inträffade under andra hälften av det andra årtusendet före Kristi födelse. Den kan förklaras som uppfinnandet av "lineär skrift" Den andra, som vi ingår i, kan benämnas som uppfinnandet av "tekniska bilder" och har sin upprinnelse i de europeiska ländernas tekniska utveckling under de första årtiondena på adertonhundratalet. Tilläggs kan att i Flussers hypotes ingår också misstanken att vi för närvarande befinner oss i en strukturomvandling, vars komplexitet, får vi anta, enbart kan skönjas.

Hypotesen är intressant därför att den betonar paradigmskiftet, betonar att den tekniska bilden; fotografiet, inneburit så revolutionerande kommunikationsförändringar. Tekniska nydaningar som idag är naturliga inslag i vardagen inte minst inom media och kommunikation. Data och teknikromantiken flödar och frågan om vad som är innehållet frågas inte så ofta efter. Men, här på Midlanda är det inte frågan om media och teknikromantik. Här är det istället en klar och distinkt idé om historien och nuet som presenteras i fotografiska former. Det är i de flesta fall mycket angeläget för att inte säga direkt gripande bilder och sammanhang som visas.

Ett bra exempel på enkel teknik och med ett budskap som slår ut de mesta i konstvideovärlden är Jasmila Zbanics verk "poslije, poslije. Naknare, mer gripande och samtidigt klargörande skildringar om det jugoslaviska krigets följder kan knappast göras. Hennes verk består helt enkelt av en videofilm som visar barn som berättar om sina krigsupplevelser i det forna Jugoslavien. Hon gör så att barnens röster hörs och visar dem med en visuell och effektiv klarhet. En stark bild av läget efter då nyhetsbyråerna åkt hem.

En annat nutida historiskt perspektiv är argentinaren Marcelo Brodskys "Bueno memoria". Utgångspunkten är ett klassfotografi från 1967 som han undersökt med utifrån militärregimen 1976-1983 och de försvinnande och mord som då utfördes. Det stort uppdagna klassfotografiet berättar hårt och naket om händelser som varit, men som också är levande idag. Brodskys historiesyn blir en skakande angelägen berättelse. Tidens flöde bromsas upp, det förflutna stiger till ytan och man blir påmind om människans skörhet och de ibland djävulska situationer hon kan tvingas in i.

Från Argentina till Nordirland är det långt men ändå nära vilket bevisas i Willie Dohertys fotografier från Derry. Det är stora, ca. 170 cm x 100 cm cibachromebilder där han har valt att helt utsluta människor på bilderna. Här är det i stället resterna, kvarlevorna av mänsklig verksamhet och konflikter som visas. Motiven är sjaskiga återvändsgränder, utbrända bilar, skitiga, trasiga beståndsdelar. Rester av mänskligt liv. Det är bilder där fotografiets överlägsna registrerande kvalitéer dominerar. Mellan de tre nämnda utställarna finns beröringspunkter i kommentarerna men också i allvaret, och framförallt märks att budskapet är kärnan. Det är bilder från vidare mänskliga cirklar, där navet ändå är den personliga upplevelsen.

Flera andra utställare som Alfredo Jaars berättelse "The eyes of Gutete emerita" om ett möte med en rwandisk kvinna på landsbygden liksom Carrie Mae Weems "The hampton project" som utgår från både historiska bilder och egna fotografier är också starkt knutna till samhällets utveckling. Kopplingen

hos Jaar är att utgå från bilder som togs för hundra år sedan av den amerikanske fotografen Frances B Johnston. Bilder från det första colleget som tog emot svarta och indianer som studenter kommenterar hon med att i originalbilderna lägga in korta sentenser över stora bläckstråleutskrift.

Det svenska inslaget på History now består av Magnus Bårtås bilder som visar plastmoduler, "Satellites", en sorts kiosker som liknar Friggebodar när det gäller maximalt utrymme. Dessa kioskmoduler är, enligt Bårtås, den första lilla kommersiella verksamheten för privatpersoner i öst. Enligt en konspirationsteori är det de här små modulerna som inledde öststatsmodellens fall. Man tillåter sig tvivla på den teorin. Kuriösa tingestar är ändå dessa små kiosker.

Miriam Bäckströms verk "Museer, samlingar och rekonstruktioner" är som namnet uttyder en rekonstruktion av en typisk lägenhet för arbetare, modell folkhemsktsvenskt 1940-tal. Det är intressant att se och jämföra med idag och något som speciellt lyser med sin frånvaro är prylarna. Men dessutom, och vad värre är, är frånvaron av liv i rekonstruktionen. Det kan uppfattas som en museekonstruktion och då i negativ bemärkelse. Då är Carl-Johan Erikssons "Tanks" som är en skildring av Pingströrelsens dopgravar intressantare. Bilderna är "rätt upp och ner" dvs han fotograferar rakt ner utan några tillägg. Nyktert, sakligt och med information om folkrörelsens egenheter som antagligen många av dagens sekulariserade människor inte har en aning om. Ljudslingan som tillhör bilderna framhäver det märkliga intrycket. I Maria Miesenbergers "Sverige/Schweden" råder både när och frånvaro. Ursprunget är hennes fars fotoalbum med bilder av familjen, uppväxt etc. Egentligen bara de vanliga svartvita familjebilderna men med ett stort men. Vem föreställer fotografierna egentligen, vilka är det på bilderna? De kraftigt uppförstorade och bearbetade bildernas svarta tomrum ställer frågor men lämnar inga svar. Naturligtvis kan de upplevas som ett allmängiltigt identitetssökande men också som oerhört privata när man jämför med Brodskys, Dohertys eller Zbanics bidrag till utställningen.

Några sluttankar om "History now" är att den skulle kunna visas på ett ännu mer offentligt rum än en konsthall som Midlandas. Dels beror det på att mycket i utställningen verkar så viktigt och allmängiltigt, så klart att förstå och ta till sig att det förtjänar en mycket större publik. Den engelska utställningstiteln innebär förhoppningsvis att "History now" också är tänkt att skickas till andra länder där svenska språket är svårt att förstå. I så fall är det ett glädjande initiativ. Att sedan fotografer är svårkategoriserade själar, hemmahörande både här och där, i media och konstvärlden är också iakttagbart, men det är en annan historia.

Jan Grubb